

Akademik Personelin Haksız Yazarlığa İlişkin Tutumları: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması

Academic Staff's Attitudes Towards Unfair Authorship: A Scale Development Study

Yalçın KARAGÖZ, Mustafa FİLİZ, Yusuf KARAŞİN

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, akademik personelin haksız yazarlığa yönelik tutumlarını ölçen bir ölçek geliştirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda İstanbul ilinde hizmet sunan 273 akademik personele ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında ölçek geliştirme süreci uygulanmıştır. Bu kapsamda ilk olarak alana kazandırılmak istenen ölçeğe ilişkin literatür taraması yapılmış, sonrasında buradan hareketle kavramsal yapı oluşturulmuştur. Bu aşamayı taslak ölçek oluşturma, uzman görüşü alma, pilot uygulama yapılması takip etmiştir. Bu aşamaların ardından evrenden veri toplama aşamasına geçilmiştir. Veriler toplandıktan sonra açıklayıcı faktör analizi ile faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda 5 boyut, 22 ifadeden oluşan bir yapı ortaya konmuştur. Bu yapının doğruluğu için doğrulayıcı faktör analizi verilere uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçek uyum düzeylerinin istatistiki olarak yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Böylece açıklayıcı faktör analizi sonucunda belirlenen yapı doğrulayıcı faktör analizi ile doğrulanmıştır. Sonuç olarak, 5 boyut, 22 ifadeden oluşan ve akademik personelin haksız yazarlık tutumunu ölçmekte kullanılacak bir ölçek alana kazandırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yayın etiği, Akademi, Haksız yazarlık, Yükseköğretim, Ölçek geliştirme

ABSTRACT

The aim of this study is to develop a scale that measures academic staff's attitudes towards unfair authorship. For this purpose, 273 academic staff serving in Istanbul were reached. Within the scope of the study, the scale development process was applied. In this context, firstly, a literature review was made regarding the scale that was wanted to be introduced to the field, and then the conceptual structure was created based on this. This stage was followed by creating a draft scale, obtaining expert opinion, and pilot implementation. Following these stages, the stage of collecting data from the universe was started. After the data was collected, factor analysis was conducted with explanatory factor analysis. As a result of the analysis, a structure consisting of 5 dimensions and 22 expressions was revealed. To verify the accuracy of

Karasin Y., Karagöz Y., & Filiz M., (2024). Akademik personelin haksız yazarlığa ilişkin tutumları: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 14(2), 328-338. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1414845>

Yalçın KARAGÖZ

ORCID ID: 0000-0001-5642-6498

Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Düzce, Türkiye
Duzce University, Faculty of Business, Health Management Department, Düzce, Türkiye

Mustafa FİLİZ

ORCID ID: 0000-0002-7445-5361

Artvin Çoruh Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Artvin, Türkiye
Artvin Çoruh University, Faculty of Business, Health Management Department, Artvin, Türkiye

Yusuf KARAŞİN (✉)

ORCID ID: 0000-0002-4594-9290

İstanbul Gedik Üniversitesi, Gedik Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler Ve Teknikler Bölümü, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Pr. (Tam Burslu), İstanbul, Türkiye
Istanbul Gedik University, Gedik Vocational School, Department of Medical Services and Techniques, Medical Documentation and Secreterial Program,
Istanbul, Türkiye
yusuf.karasin@gedik.edu.tr

Geliş Tarihi/Received : 08.01.2024

Kabul Tarihi/Accepted : 20.08.2024

Bu eser "Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0
Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

this structure, confirmatory factor analysis was applied to the data. As a result of the analysis, it was determined that the scale compliance levels were statistically sufficient. Thus, the structure determined as a result of explanatory factor analysis was confirmed by confirmatory factor analysis. As a result, a scale consisting of 5 dimensions and 22 statements that can be used to measure the unfair authorship attitude of academic staff has been introduced to the field.

Keywords: Publication ethics, Academia, Unfair authorship, Higher education, Scale development

GİRİŞ

Haksız yazarlık, bir grup araştırmacının birlikte gerçekleştirdiği çalışmanın sonuçlarını sunma veya yayınlama sürecinde, aktif bir katkısı olmayan bireyleri yazarlar listesine dahil etme ya da aktif katkısı olan bireyleri gereksiz ve uygun olmayan bir biçimde dışlama olarak ifade edilmektedir (TÜBİTAK, 2018). Bu bağlamda, yazar sıralamasının gerekçesiz bir şekilde değiştirilmesi, aktif katkısı olan kişilerin isimlerinin sonraki baskılarda eserden çıkarılması ve aktif katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar listesine ekletme gibi uygulamalar haksız yazarlıkla ilişkilendirilmektedir (Üniversitelerarası Kurul-ÜAK, 2001, 2019; Yükseköğretim Kurulu-YÖK, 2012, 2016). Nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar listesine ekletme (Yükseköğretim Kurulu-YÖK, 2014) ve yazar sıralamasını uygun olmayan bir biçimde düzenleme (TÜBİTAK, 2018) eylemleri de haksız yazarlıkla bağlantılıdır. Yazarlık hakkı, bir araştırmacının, araştırmanın ve yayının her aşamasında sorumluluk almasını içerir ve yazarlık sırası ilgili bireylerin göreceli katkılarını doğru bir şekilde yansıtmalıdır (Arik, 2019; American Psychological Association-APA, 2017). Uluslararası literatürde, haksız yazarlıkla ilgili yapılan araştırmalar genellikle onursal yazarlık, hayalet yazarlık, hediye yazarlık ve konuk yazarlık gibi belirli konulara odaklanmıştır (da Silva ve Dobranszki, 2016; Lissoni ve Montobbio, 2015). Etik dışı yazarlık uygulamaları, hediye yazarlık, onursal yazarlık, hayalet yazarlık, ortak yazarlardan izin alınmaması, sahte isimlerin ortak yazar olarak eklenmesi, bilerek düşük kaliteli dergilerde yayın yapılması, ücretli veya ücretsiz makale-kitap sağlayan internet sitelerinden yazarlık satın alınması veya satılması gibi çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir (Köksal, 2020; COPE, 2021). Hediye yazarlık, bir kişinin çalışmaya katkısı olmadığı, hatta yazının içeriği hakkında bilgi sahibi olmayan birinin adının yazarlar listesine eklenmesi uygulamasını ifade eder. Bu terim, yazarlık hakkı kazanmamış bir kişinin, genellikle kıdemli bir bireyin onursal yazar olarak yayına alınması durumuyla birlikte kullanılabilir (Küpeli, 2019; Yördem ve Şeker, 2019). Onursal yazarlık, etik dışı haksız yazarlık uygulamalarından biridir ve bazen asıl yazarları zorlama, bazen de kişinin haberi olmaksızın isminin makaleye eklenmesi şeklinde ortaya çıkabilir. Genellikle genç araştırmacılar, kıdemli meslektaşları tarafından yapılan baskı nedeniyle bu tür etik dışı yazarlıklara maruz kalabilmektedir. Bu durum, "baskı altında yazarlık" olarak da adlandırılabilir ve onursal yazar olarak nitelendirilen kişinin yazarlık için yeterli katkıda bulunmadığı ifade edilir (Gureev vd., 2017). Hayalet yazarlık ya da gölge yazarlık, bir kişinin araştırmaya etkin olarak katkıda bulunmasına rağmen yazar olarak belirtilmemesi ya da teşekkürler bölümünde adının geçmemesi durumunu ifade eder. Hayalet yazarlık, genellikle yazının taslağı-

nın hazırlanmasına, araştırmanın yürütülmesine ve makalenin ilk biçiminin oluşturulmasına katkıda bulunan bir araştırmacı, meslektaş veya araştırmayla ilgisi olmayan bir uzmanı içerebilir. Özellikle biyomedikal ve ilaç pazarlama odaklı kuruluşların, kendi araştırmacılarına hazırlattığı yayınlarda, okuyucuları yanıltmak amacıyla başka yazarların isimlerini eklediği gözlemlenmektedir (Yördem ve Şeker, 2019; Moots vd., 2016). Eğer bir kişinin yazarlık hakkı kazandıran bir katkısı varsa, bu durum makalede açıkça belirtilmelidir. Ancak, yazarlık hakkı doğurmayacak bir katkıda bulunmuşsa, kişinin kurumsal bağlantılarıyla birlikte teşekkürler bölümünde yer almalıdır (Yördem ve Şeker, 2019; Council of Science Editors, 2021). Haksız yazarlık faaliyeti, bilhassa genç araştırmacılar için olumsuz bir durum olurken alanda uzun süredir hizmet vermekte olan araştırmacılara da haksız bir avantaj sağlamaktadır (Haberal Can ve Honca, 2023). Yazarlık satın alma, bazı durumlarda yazarlığın maddi karşılığının verilebileceğini gösteren bir kavramdır ve bu durum etik dışı konular arasında ele alınmaktadır. Yazar olabilmek için ödeme yapma pratiklerine işaret eder ve bu durum, önemli indekslere sahip dergilerde yazarlık satın alma veya satma eğilimiyle ilişkilidir (Gureev vd., 2017; Zauner vd., 2018). Haksız yazarlık, hediye yazarlık, onursal yazarlık gibi kavramların akademi dünyasında son dönemlerde yaygınlaşmasındaki sebeplerden birisi de yayın yap veya yok ol (publish or perish dilemma) düşüncesidir. Bu düşünce ile birlikte araştırmacılar nitelikten ziyade niceliğe daha fazla önem vermeye başlamış bu da haksız yazarlık uygulamalarının artışına sebebiyet tanımıştır. Bu konu hakkında önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu önlemler, özellikle genç araştırmacılar için eğitim süresince bu konu hakkında ders, eğitim almak ve bu konu ile ilgili bilinçlendirmelerin yapılmasıdır (Aliukonis vd., 2020). Bilimsel araştırmalar üzerinde gerçekleştirilen incelemelerin incelenmesi gerekmektedir. Bu düşünceden hareketle Gökçay ve Arda(2017) tarafından alana kazandırılan çalışmada Ankara Tabip Odası Onur Kurulu'nun araştırma ve yayın etiği ihlali ile ilgili açılmış olan disiplin soruşturmaları incelemeye alınmıştır. İnceleme kapsamına alınan toplam 31 dosyanın 11'inde yayın konusunda suistimallerin olduğu tespit edilmiştir. Haksız yazarlığı engellemenin yollarından birisi International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) tavsiyelerini esas alarak yazarlık durumunun ele alınmasıdır (Parasuraman, 2020).

Haksız yazarlığı araştırma konusu olarak seçen çalışmaların literatürde yer aldığı görülmektedir. Bu çalışmaların bazılarında aşağıda değinilmiştir.

Erdem (2006) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, öğretim üyelerinin sadece küçük bir kesimi (%22), yazarlık ve sıralama konularında etik kurallara uyulduğuna inandıklarını ifade

etmiş; %75'i ise çok yazarlı bilimsel çalışmalarda etik ihlallerle karşılaştıklarını belirtmiştir. Araştırmada, en önemli etik sorun olarak, hiçbir katkısı olmayan bireylerin isimlerinin yazılmasının olması dikkat çekicidir. Ruacan'ın (2009) ifadesine göre, 2006 yılında doçentlik sınavı etik komitesi tarafından belirlenen 30 dosyanın içinde, haksız yazarlığın önemli bir yer tuttuğu tespit edilmiştir. Aydın vd. (2011)'nin araştırmasında, öğretim üyeleri, üniversite ortamında en sık rastlanan bilimsel yanılma biçiminin, yazarlık haklarının ihlali olduğunu bulgulanmıştır. Yılmaz (2023) çalışmasında katılımcıların, hak etmediği halde başka birisini yazarlar arasına eklediğini, ancak kendilerinin yazar olarak eklenmediğini ifade etmiştir. Yılmaz (2023) katılımcıların büyük bir çoğunluğu haksız yazarlık uygulamalarının yaygın olduğunu bulgulanmıştır. Bu uygulamaların sebepleri arasında en öne çıkan faktörlerden biri, akademik teşvik sisteminin nitelikten ziyade niceliği öne çıkarması ve yayın baskısı gibi sistemsel nedenler olarak ifade edilmiştir. Yılmaz (2024) tarafından alanyazına kazandırılan çalışmada Türkiye'de 1993-2022 tarihleri arasında yayın ettiği konusunda yayımlanan makaleler incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda haksız yazarlık konusunda ciddi sorunların olduğu bulgulanmıştır. Arda(2012) tarafından alanyazına kazandırılan çalışmada Ankara'daki üniversitelerde sağlık bilimleri alanında doktora eğitimini sürdüren 143 doktora öğrencisinin yayın etiğine ilişkin görüşleri ele alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan doktora öğrencilerine grup odak görüşmesi yöntemiyle ulaşılmıştır. Yapılan incelemede akademik hayatın başlangıç noktasında bulunan genç bireylerin yayın etiği konusunda farklı durumları ele aldığı, bu durumlardan birisinin de haksız yazarlık olduğu bulgulanmıştır. Picciariello vd.(2023) tarafından alana kazandırılan çalışmada cerrahi araştırmalardaki haksız yazarlık durumunun ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, farklı cerrahi uzmanlığa sahip örneklem grubuna anket yoluyla ulaşılmıştır. Ankete 21 ülkeden 86 katılımcı cevap vermiştir. Araştırma sonucunda, cerrahların hemen hemen yarısı son 10 yıl içerisinde araştırmalarına haksız olarak yazar eklediklerini kabul etmiştir. Bu durumun sebeplerinin başında bir başka meslektaşının akademik kariyerine destek olmak gelirken, diğer nedenler karşılıklı yazarlık, partner desteği, yayınların niceliğinin ön planda olması şeklindedir.

Etik sorunlar, bilimsel araştırmalarda özellikle haksız yazarlık uygulamaları bağlamında, akademik dünyanın önde gelen sorunlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bilimsel çalışmalarda gözlenen bu sorunlar, ciddi bir etik mesele oluşturarak çalışmaların, güvenilirlik ve geçerliliği tehlikeye atmaktadır. Bu çerçevede, "Akademik Personelin Haksız Yazarlık" konusundaki tutumlarının ölçen bir psikometrik ölçüm aracının geliştirilmesi, araştırmacıların ve akademisyenlerin bu sorunları daha etkili bir şekilde ele almalarını sağlayacak önemli bir adım olarak ortaya çıkmaktadır. Bilimsel yayın etiği, araştırmacıların ve akademisyenlerin etik standartlara uymalarını gerektirir. Haksız yazarlık, bu standartların ihlali anlamına gelir ve bu nedenle bu tür tutumları ölçmek ve anlamak, etik davranışları teşvik etmek adına önemlidir. Akademik personelin haksız yazarlığa ilişkin tutumlarının psikometrik olarak ölçen bir ölçüm aracının geliştirilmesi, araştırmacıların ve akademisyenlerin bu olumsuz etik davranışlardan kaçınmalarına yardımcı olmakla kalmayıp, akademik bütünlüğün güçlendirilmesine katkıda bulunacağı ön-

görülmektedir. Ayrıca, araştırmacıların gerçek katkılarını daha iyi anlamalarına ve araştırmaların güvenilirliğini artırmalarına olanak tanıyacağı düşünülmektedir. Bu çalışma kapsamında geliştirilen ölçeğin, akademik dünyada etik standartlara uyumu artırmak ve bilimsel araştırmaların güvenilirliğini sağlamak için kapsamlı bir araç sunması hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

İstanbul ilinde bulunan devlet ve vakıf üniversitelerinde hizmet sunan akademik personel bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına örneklem olarak ise alınan akademik personel sayısı 273' tür. Ölçek geliştirme çalışmalarında evreni temsil edecek örneklem sayısını belirleyen çeşitli kriterler mevcuttur. Bu kriterlerdeki görüşler aşağıdaki gibidir;

Nunnally, 1978; MacCallum vd., 2001; Bryman ve Cramer,2001; Hair vd., 2014 ve Karagöz,2021 tarafından alanyazında yer alan ölçek geliştirme sürecinde ulaşılmaması gereken örneklem sayısı "ölçek ifade sayısının 4, 5 veya 10 katı olmalıdır" veya "en az 260 kişi çalışma kapsamına alınmalıdır" şeklindedir. Bu görüşlerin esas alınarak alanyazında geliştirilen ölçeklere (Filiz vd., 2023a; Filiz vd., 2023b; Karaşin vd., 2023a; Karaşin vd., 2023b; Karaşin ve Karagöz, 2023) rastlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında da 273 kişiye ulaşılmış olması hem ölçek ifade (22 ifade) sayısının 4,5 veya 10 katından yüksek olması hem de 260 kişiyi aşmış olması örneklemin yeterli olduğunu göstermektedir

Ölçek Geliştirilme Süreci

Araştırma kapsamında, katılımcılara uygulanacak ölçek formatı oluşturulurken kavramsal yapı literatürdeki kaynaklara (Erdem (2006), Ruacan (2009), Lissoni ve Montobbio (2015), da Silva ve Dobranszki (2016), Gureev ve diğerleri (2017), Zauner ve diğerleri (2018), Yördem ve Şeker (2019), Yılmaz (2023)) dayanılarak tasarlanmıştır. Tasarlanan bu kavramsal yapıya uygun olarak da soru havuzu araştırmacılar tarafından meydana getirilmiştir.

Ölçek geliştirme sürecinde, literatürde çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında ise Büyüköztük'ün (2005) önerdiği aşama ve ölçütler dikkate alınmıştır. Bu bağlamda, ilk olarak problem tanımlaması yapılmış ve literatür taranarak ilgili çalışmalar detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir. İkinci adımda, ölçek için madde havuzu oluşturulmuş ve üçüncü adımda uzman görüşleri ve ön kontrollerle olası hataların önlenmesi amaçlanmıştır. Son adımda ise pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve çalışmanın örnekleme anket uygulanmıştır.

Alanyazına kazandırılmak istenen ölçek için ilk aşamada literatür taraması yapılmış olup, buradan hareketle de kavramsal yapı meydana getirilmiştir. Daha sonra 43 ifadeden oluşan bir soru havuzu hazırlanmış ve bu havuz, teorik alt yapıya sahip 10 uzmanın (6'sı sağlık bilimleri fakültesinde, 3'ü eğitim bilimleri fakültesinde 1'i ise işletme fakültesinde akademisyen) görüşü alınarak geliştirilmiştir. Ardından rastgele seçilmiş 17 akademik personel üzerinde pilot çalışma uygulanmıştır. Bunun uygulanmasının sebebi, maddelerdeki anlam hataları, yanlış anlaşılmalara ve imla hataları gibi durumların düzeltilmesidir. Bu aşamaların ardından taslak ölçekte kalan soru sayısı 28 olmuştur. 15

bireyde 14 gün (2 hafta) arayla taslak ölçekte kalan ifadelerle ilişkin cevaplar alınarak test-yeniden test güvenilirliği belirlenmiştir. İki uygulama arasında yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda katsayı ,79 (%79) olarak bulunmuştur. Bu durum, iki uygulama arasında yüksek düzeyde pozitif korelasyon olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, ölçek yüksek derecede güvenilir bulunmuş ve nihayetinde 273 kişilik hedef kitleye anket uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında veriler toplandıktan sonra, geçilen aşama analiz aşamasıdır. Veri analizinde toplanan verilere ilk olarak açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda ortaya konan yapının doğruluğu için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi için IBM SPSS, doğrulayıcı faktör analizi için ise IBM AMOS paket programından yararlanılmıştır. Ayrıca değişkenlere ilişkin fark analizlerini tespit etmek amacıyla t-testi (ikili gruplar için) ve ANOVA testi (ikiden fazla gruplar için) kullanılmıştır. Gruplar arasındaki ince farkları tespit etmesi ve uygulanmasının kolay olmasından do-

layı ANOVA testinde gruplar arasındaki farkları belirlemek amacıyla LSD testi uygulanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma kapsamında, İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurul Kurulundan 09.11.2023 tarih ve E-56365223-050.02.04-2023.137548.20 sayılı karar ile onay alınmıştır. Google form ile online anket hazırlanmış ve mail yoluyla akademik personelle paylaşılmıştır. Veriler 11.11.2023-25.12.2023 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında, Helsinki Etik Bildirgesine uygun davranılarak ankete katılım sağlayan kişilerin onayı alınmıştır.

BULGULAR

Ölçekteki ifadelerin faktör yüklerinin belirlenmesi için verilere faktör analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda düşük faktör yükü gösteren (<,500) veya iki faktör altında görülen binmiş maddeler olan İ1, İ3, İ19, İ23, İ24 ve İ25 ifadeleri ölçekten çıkarılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda (Tablo 1) yer almaktadır.

Tablo 1: Açıklayıcı Faktör Analizi Bulguları

Faktör	İfadeler	Ort.	S.S	Faktör Yükleri	Açıklanan Varyans (%)
Olağan Görme	İ6	1,38	0,817	0,819	20,223
	İ7	1,30	0,745	0,804	
	İ5	1,73	1,127	0,761	
	İ4	1,66	1,067	0,756	
	İ9	1,26	0,712	0,724	
	İ8	1,49	0,955	0,641	
	İ2	1,19	0,683	0,534	
Mecburiyet	İ13	1,67	1,142	0,845	16,630
	İ14	1,72	1,196	0,837	
	İ11	2,53	1,419	0,713	
	İ15	1,64	1,069	0,610	
	İ12	1,93	1,062	0,608	
	İ10	1,62	0,997	0,598	
Karşı Çıkma	İ22	4,45	0,954	0,807	11,707
	İ21	4,29	1,026	0,748	
	İ20	4,17	1,079	0,669	
Cezai Tutum	İ26	4,04	1,081	0,779	11,196
	İ27	3,47	1,213	0,765	
	İ28	4,00	1,131	0,715	
Algı	İ17	3,90	1,248	0,790	8,278
	İ16	3,56	1,339	0,704	
	İ18	3,20	1,165	0,675	

Değerlendirme Kriterleri

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: 0,860

Approx. Chi-Square: 3629,611

Barlett's Test of Sphericity: 0,000

Extraction Method: Principal Components Rotation Method: Varimax Açıklanan Varyans Toplamı: 68,033

Tablo 1 incelendiğinde Kaiser- Meyer- Olkin (KMO) değerinin 0,860 olduğu görülmektedir. Bu değer $0,80 \leq \alpha < 1,00$ arasında olduğu için sonuç mükemmeldir. Ulaşılan örneklemin faktör analizi için uygun ve yeterli olduğunun bir başka göstergesi de KMO değerinin istatistiki olarak mükemmel değer olmasıdır. Bu çalışma kapsamında da KMO değeri 0,86 olarak hesaplandığından dolayı çalışma kapsamında ulaşılan örneklem evreni temsil etmekle beraber veriler faktör analizi için uygundur. Bunun yanı sıra Barlett testinin sonucu da $p < 0,05$ olarak tespit edilmiş olup, değişkenler arasında yüksek derecede korelasyonun varlığı ve verilerin normal çoklu dağılımdan geldiği tespit edilmiştir. Özdeğerler toplam varyansın %68,033'ünü açıklamaktadır.

Rotasyonlu (dönüşümlü) faktör yükleri hesaplanan maddelerin yapılan analizler neticesinde, ölçeğin 22 maddeden ve 5 boyuttan oluştuğu görülmektedir. Dönüşümlü faktör yüklerinden faydalanılarak faktörlerdeki maddelerin taşıdıkları anlam dikkate alınarak elde edilen boyutlara sırasıyla "Olağan görme, mecburiyet, karşı çıkma, cezai tutum ve algı" isimleri verilmiştir.

IBM AMOS paket programı aracılığıyla ölçek maddelerinin varsayılan modele uyum derecesinin test edilmesi için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Buna ilişkin model diyagramı Şekil 1'de verilmiştir.

Tablo 2'de modele ilişkin uyum değerleri verilmiştir.

Tablo 2'de verilen uyum değerleri model uyumunun (model fit) iyi uyum içinde olduğunu göstermekte ve modelin yapı geçerliliğinin sağlandığı söylenebilmektedir.

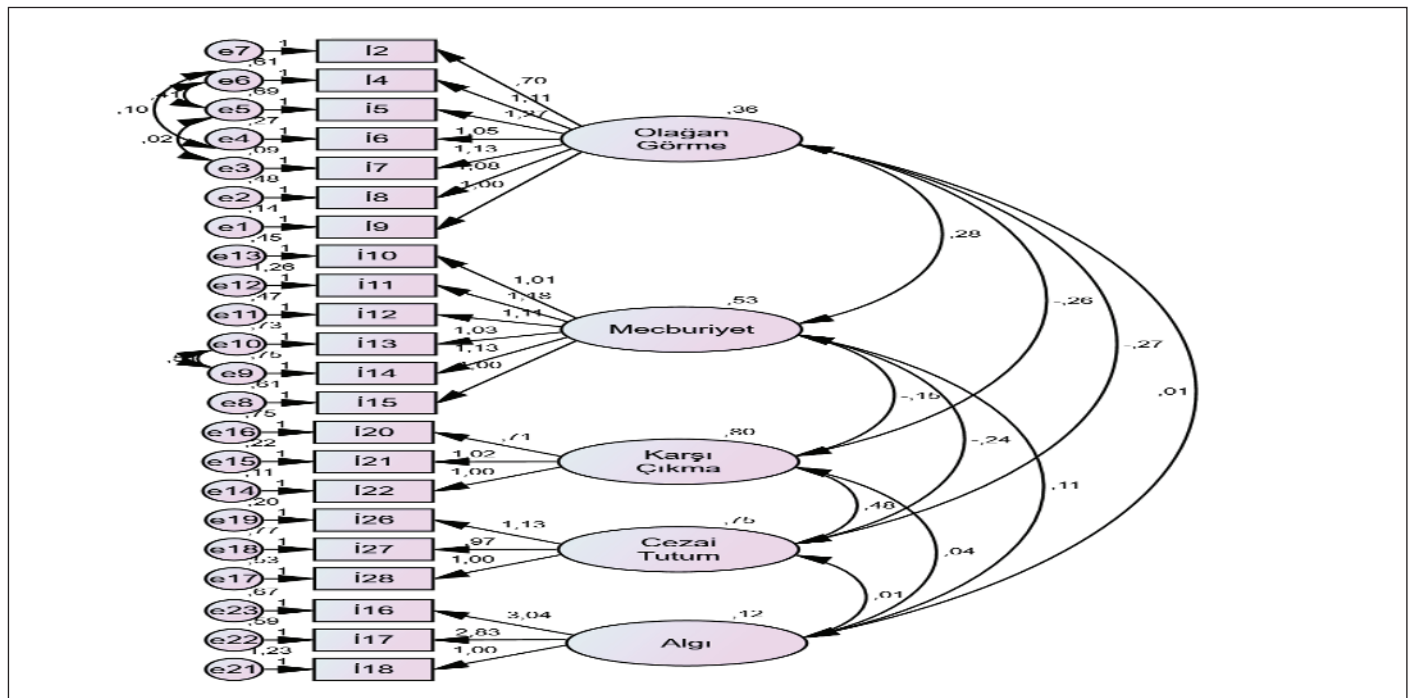
İyileştirilmiş ölçüm modeline ilişkin DFA sonuçları Tablo 3'teki gibidir.

Tablo 2: Araştırmanın Model Uyumu Sonuçları*

Uyum İndeksleri	Hesaplanan Değer	Kriter	Sonuç
CMIN/df (χ^2/sd)	2,729	$\chi^2/df \leq 5$	İyi uyum
NFI	0,858	$0.90 \leq NFI < 0.95$	Kabul edilebilir uyum
IFI	0,905	$0.90 \leq IFI < 0.95$	İyi uyum
CFI	0,904	$0.90 \leq CFI < 0.95$	İyi uyum
TLI	0,886	$0.90 \leq TLI < 0.95$	Kabul edilebilir uyum
RMSEA	0,080	$0.05 < RMSEA \leq 0,08$	Kabul edilebilir uyum
RMR	0,093	$0 < RMR \leq 0,08$	Kabul edilebilir uyum
GFI	0,848	$0.85 \leq GFI < 0.90$	Kabul edilebilir uyum

*: Kaynak: (Schumacher ve Lomax, 2010; Hooper vd., 2008).

Tablo 3'te her ikili ilişki için "p" değerinin 0,001'den küçük olduğu görülmektedir. Bu da ifadelerle yüklenen faktör yüklenimlerinin istatistiki olarak önemli değer aldığına göstergesidir. Ayrıca p değerinin istatistiki olarak önemli çıkması maddelerin faktörlere doğru yüklendiğinin tespitidir. Standardize edilmiş regresyon katsayısına ilişkin değer $> 0,592$ (İ20) olarak tespit edilmesi ölçekteki maddelerin faktör yüklenimlerinin yüksek derecede olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 1: Ölçüm modeli AMOS çıktısı.

Tablo 3: İyileştirilmiş Ölçüm Modeline İlişkin DFA Sonuçları

Faktörler	İfade	Standartlaştırılmış Değer	Tahmin	Standart Değer	T değeri	p
Olağan Görme	İ2	0,624	0,705	0,063	11,245	***
	İ4	0,651	1,112	0,094	11,848	***
	İ5	0,676	1,266	0,103	12,254	
	İ6	0,772	1,046	0,069	15,093	***
	İ7	0,915	1,127	0,58	19,535	
	İ8	0,684	1,082	0,085	12,702	***
	İ9	0,849	1,000			
Mecburiyet	İ10	0,738	1,005	0,096	10,517	***
	İ12	0,762	1,105	0,102	10,794	***
	İ11	0,609	1,182	0,133	8,901	***
	İ13	0,659	1,029	0,108	9,522	***
	İ14	0,690	1,128	0,114	9,928	***
	İ15	0,684	1,000			
Karşı Çıkma	İ20	0,592	0,714	0,066	10,843	
	İ21	0,891	1,021	0,053	19,333	***
	İ22	0,938	1,000			
Cezai Tutum	İ26	0,909	1,133	0,082	13,853	***
	İ27	0,690	0,965	0,085	11,313	***
	İ28	0,766	1,000			
Algı	İ16	0,789	3,038	0,710	4,276	
	İ17	0,787	2,825	0,661	4,278	***
	İ18	0,789	1,000			

Tablo 4: Ölçeğin Güvenirlik, CR ve AVE Değerleri

Boyut	Cronbach's α (Güvenirlik Katsayısı)	AVE	CR
Olağan Görme	0,893	0,58	0,91
Mecburiyet	0,856	0,52	0,83
Karşı Çıkma	0,834	0,67	0,84
Cezai Tutum	0,824	0,63	0,79
Algı	0,644	0,45	0,60
Tüm Ölçek	0,763	0,51	0,68

AVE değerinin 0,50'den, CR değerinin ise 0.60'tan daha yüksek bir değer aldığı durumlarda uyum geçerliliği sağlanmaktadır (Hair vd., 2010). (Fornell ve Larcker, 1981)'a göre AVE değerinin <0,50 olduğu durumlarda CR değerinin >0,60 ve üstünde bir değer alması modelin uyum geçerliliği olduğunu göstermektedir. Yukarıdaki tablo (Tablo 4) incelendiğinde ise hesaplanan AVE değerlerinin 0,45 (Algı Faktörü) ve daha büyük ve CR değerlerinin de 0,60 (Algı Faktörü) ve daha büyük olduğu görülmektedir. Bu da model uyum geçerliliğini sağlamaktadır. Ayrıca güvenilirlik katsayılarının (Olağan Görme: 0,893, Mecburiyet:

0,856, Karşı Çıkma: 0,834, Cezai Tutum: 0,824, Algı: 0,644 ve Tüm Ölçek: 0,763) istatistiki açıdan istenen değerler aralığında olduğu görülmektedir.

Demografik değişkenlere göre akademisyenlerin haksız yazarlık tutumuna yönelik istatistiki farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla fark analizleri yapılmıştır. Fark analizine ilişkin bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Çalışmaya katılım sağlayan akademisyenlerin %26,4'ü (n=72) devlet üniversitesinde, %73,6'sı (n=201) vakıf üniversitelerinde görev yaptıkları belirlenmiştir. Akademik unvan olarak, %16,8'i (n=46) araştırma görevlisi, %19,0'ı (n=52) öğretim görevlisi, %33,3'ü (n=91) doktor öğretim üyesi, %8,1'i (n=22) Doçent ve %22,7'sinin (n=62) ise Profesör olduğu görülmektedir. Toplam çalışma yılı olarak da %31,1'i (n=85) 0-5 yıl arasında, %18,3'ü (n=50) 6-10 yıl arasında, %13,6'sı (n=37) 11-15 yıl arasında, %5,1'i (n=14) 16-20 yıl arasında ve %31,9'u (n=87) 21 yıl ve üstünde olduğu belirlenmiştir. Yaş dağılımı açısından %15'inin (n=41) 22-30 yaş arasında olduğu, %35,5'inin (n=97) 31-40 yaş arasında olduğu, %19'unun (n=52) 41-50 yaş arasında olduğu, %17,2'sini (n=47) 51-60 yaş arasında olduğu ve %13,2'sinin (n=36) 61 yaş ve üstü olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet açısından %59,3'ünün (n=167) kadın ve %40,7'sinin (n=111) erkek olduğu görülmüştür. Üniversite türü açısından haksız yazarlık

Tablo 5: Fark Analizleri

	n	%	Olağan Görme		Mecburiyet		Karşı Çıkma		Cezai Tutum		Algı	
			t ^a /F ^b	p ^c	t ^a /F ^b	p ^c	t ^a /F ^b	p ^c	t ^a /F ^b	p ^c	t ^a /F ^b	p ^c
Cinsiyet												
Kadın	162	59,3	0,36	0,72	1,33	0,19	-0,15	0,88	-0,98	0,33	-0,51	0,61
Erkek	111	40,7										
Yaş	n	%										
22-30	41	15,0	4,10	0,10	7,59	0,11	0,96	0,43	1,25	0,29	3,47	0,01
31-40	97	35,5										
41-50	52	19,0										
51-60	47	17,2										
61 ve üstü	36	13,2										
Üniversite Türü	n	%										
Devlet	72	26,4	-1,38	0,17	-1,77	0,08	0,86	0,39	1,91	0,06	-0,12	0,91
Vakıf	201	73,6										
Mesleki Kıdem	n	%										
0-5 yıl	85	31,1	3,52	0,06	5,18	0,00	0,32	0,87	2,32	0,06	2,82	0,07
6-10 yıl	50	18,3										
11-15 yıl	37	13,6										
16-20 yıl	14	5,1										
21 yıl ve üstü	87	31,9										
Akademik Unvan	n	%										
Araştırma Görevlisi	46	16,8	3,69	0,01	8,71	0,00	2,55	0,08	0,68	0,61	1,90	0,11
Öğretim Görevlisi	52	19,0										
Dr. Öğr. Üyesi	91	33,3										
Doçent	22	8,1										
Profesör	62	22,7										

^aIndependent t test, ^bANOVA test, ^cp-value (2 tailed).

alt boyutlarından hiçbirinin istatistiki olarak farklılığının bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Yaş değişkeni açısından ise olağan görme, mecburiyet, karşı çıkma ve cezai tutum boyutlarında farklılık bulunmazken ($p>0,05$), algı alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p:0,01<0,05$). Buna göre 51-60 (3,13) yaş grubunda olan akademisyenler algı boyutunu diğer yaş gruplarına göre daha yüksek ortalamaya sahip oldukları tespit edilmiştir. Mesleki kıdem değişkeni açısından ise olağan görme, karşı çıkma, cezai tutum ve algı boyutlarında farklılık bulunmazken ($p>0,05$), mecburiyet alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p:0,00<0,05$). Buna göre 21 yıl ve üstü olan akademisyenlerin (1,16) diğer mesleki kıdem gruplarına göre daha düşük düzeyde mecburiyet boyutuna katıldıkları tespit edilmiştir. Akademik unvan değişkeni açısından ise karşı çıkma, cezai tutum ve algı boyutlarında farklılık bulunmazken ($p>0,05$), olağan görme ve mecburiyet alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p:<0,05$). Buna göre olağan görme Profesör akademisyenlerin (1,16) diğer akademik unvanlar gruplarına göre ve mecburiyet boyutunda yine Profesörlerin (1,35) daha düşük düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir. Diğer ifade ile Profesör olarak hizmet sunan akademisyenler bu boyutlara daha fazla karşı çıkmaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu çalışma, haksız yazarlığa yönelik akademisyenlerin tutumlarını, ölçmek amacıyla bir ölçüm aracının geliştirilmesine odaklanmıştır. Faktör analizi sonuçları, ölçeğin yapısal geçerliliğini desteklemekte olup, 22 maddenin beş farklı boyutta toplandığını göstermektedir. Olağan görme, mecburiyet, karşı çıkma, cezai tutum ve algı adlı bu boyutlar, haksız yazarlık davranışlarını anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Faktör yük değerlerinin genel olarak yeterli olduğu ve ölçeğin güvenilirlik katsayısının tatmin edici olduğu görülmektedir. Bu durum, ölçeğin tutarlı bir şekilde haksız yazarlık davranışlarını ölçmede etkili olduğunu göstermektedir. İyileştirilmiş ölçüm modeli ve DFA sonuçları, ölçeğin gizil faktörleri başarıyla ölçtüğünü ve bu faktörlerin gözlenen değişkenleri açıklama gücünün anlamlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, uyum geçerliliği açısından yapılan analizler, ölçeğin kullanıldığı bağlamda uyumlu bir model sunduğunu doğrulamaktadır. Demografik değişkenlere yönelik analizler, haksız yazarlık davranışlarının belirli alt boyutlarında farklılıkların olduğunu göstermektedir. Özellikle, yaş, mesleki kıdem ve akademik unvan gibi faktörlerin haksız yazarlık davranışları üzerindeki etkileri incelendiğinde, bu değişkenlerin bazı boyutlarda anlamlı farklılıklara neden olduğu görülmektedir.

Haksız yazarlık, hediye yazarlık, gölge yazarlık gibi konuları esas alan çalışmaların alanyazında olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan birisi olan Erdem (2006) tarafından alana kazandırılan çalışmada öğretim üyelerinin büyük bir kısmının özellikle çok yazarlı araştırmalarda yazar ekleme konusunda etik ihlaller yapıldığını belirtmiştir. Benzer şekilde Yılmaz(2023)'in çalışmasında araştırma kapsamına alınan akademik personelin yayınlarına haksız yazar olarak yazar ekleme yaptıkları bulgulanmıştır. Yılmaz(2023)'in bulgusunu destekleyen bir başka bulgu ise Picciariello vd.(2023) tarafından alana kazandırılmıştır. Picciariello vd. (2023) tarafından araştırma kapsamına alınan cerrahların özellikle meslektaşlarına destek olmak için haksız yazarlık faaliyetinde buldukları bulgulanmıştır. Arda (2012) tarafından alana kazandırılan çalışmada özellikle genç araştırmacıların haksız yazarlık konusunda ciddi sorunlar yaşadığı bulgulanmıştır. Arda(2012), Yılmaz (2023) ve Picciariello vd.(2023) tarafından alana kazandırılan çalışmalar bu ölçek kapsamında ortaya konan olağan görme (1-7 nolu ifadeler) ve mecburiyet (8-13) alt faktörleriyle benzerlik göstermektedir. Yılmaz(2024) tarafından alana kazandırılan çalışmada ise Türkiye'deki yayın etik ihlallerine ilişkin çalışmalar 1993-2022 yılları arasında doküman analizi şeklinde incelenmiş olup, bulguların durumlarından birisi de etik ihlaller arasında haksız yazarlığın yer alması şeklindedir. Alanyazın incelendiğinde haksız yazarlığa ilişkin çalışmalarda kullanılan yöntemlerin nitel görüşme, odak grup görüşmesi, anket yöntemiyle belirleme, doküman incelemesi şeklinde olduğu görülmektedir. Bu çalışma kapsamında ise akademik personelin haksız yazarlık konusundaki tutumları ölçek geliştirme yoluyla belirlenmiştir. Bu durum da bu çalışmanın alanyazında yer alan diğer çalışmalardan farklı ve özgün yanını ortaya koymaktadır.

Öneriler:

1. Eğitim ve Farkındalık Programları: Haksız yazarlık davranışlarına karşı farkındalığı artırmak amacıyla akademisyenlere yönelik eğitim programları geliştirilebilir. Bu programların, özellikle mecburiyet boyutunu daha iyi anlamak ve önlemeye yönelik olması önerilmektedir. odaklanmalıdır.
2. Demografik Değişkenlere Duyarlı Politikalar: Çalışan yaş, mesleki kıdem ve akademik unvan gibi demografik değişkenlere duyarlı politikalar ve stratejilerin geliştirilmesi önerilmektedir.
3. Daha Fazla Araştırma: Yaş, mesleki kıdem ve akademik unvan gibi demografik değişkenlerin haksız yazarlık davranışları üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için daha fazla araştırmanın alanyazına kazandırılması önerilmektedir.

Bu araştırma kapsamında akademik personelin haksız yazarlığına ilişkin genel tutumunu ölçmek amaçlandığından dolayı çalışma kapsamına alınan örneklem grubundaki akademik personelin çalışma alanı incelemeye alınmamıştır. Çalışma alanları (sosyal bilimler, sağlık bilimleri, teknik bilimler, uygulamalı bilimler vb.) hatta bu alanların içerisinde spesifik olarak doğrudan bölümlere ilişkin araştırmaların alanyazına kazandırılması önerilmektedir.

Her araştırmada mevcut olduğu üzere bu araştırmada da çeşitli sınırlılıklar bulunmaktadır. Aşağıda bu araştırmanın sınırlılıkları hakkında bilgi verilmektedir.

Örneklem Sınırlılıkları: Araştırmanın evreni İstanbul ilindeki kamu veya vakıf üniversitelerinde görev yapan akademisyenlerden oluşsa da, örneklem gönüllü katılım esasına dayandığı için genellemelerde bulunma konusunda sınırlıdır. Elde edilen bulguların genel akademik popülasyona tam anlamıyla uygulanabilirliği, örneklemdeki gönüllü katılımcıların temsil ettiği kesimi aşmamaktadır. Ayrıca araştırma kapsamında akademik personelin hangi alanda hizmet sunduğuna ilişkin bulguların yer almaması araştırmadaki bir diğer örneklem sınırlılığıdır.

Yaş ve Cinsiyet Dağılımı Sınırlılıkları: Araştırmada yer alan yaş ve cinsiyet dağılımları, örneklem içindeki katılımcıların genel nüfusu tam olarak temsil etmeyebilir. Bu durum, elde edilen bulguların genel popülasyona uygulanabilirliğini sınırlayabilir.

Anket Yöntemi Sınırlılıkları: Verilerin çevrimiçi anket yoluyla toplanması, internet erişimine sahip olmayan veya çevrimdışı olan potansiyel katılımcıları dışlayabilir. Bu durum, örnekleme çeşitlendirmekte ve genelleme yapma yeteneğini etkileyebilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aliukonis, V., Poškutė, M., & Gefenas, E. (2020). Perish or publish dilemma: challenges to responsible authorship. *Medicina*, 56(3), 123.
- American Psychological Association-APA, (2017). Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct. <https://www.apa.org/ethics/code/>. Erişim Tarihi: 20.03.2020.
- Arda, B. (2012). Publication ethics from the perspective of PhD students of health sciences: a limited experience. *Science and Engineering Ethics*, 18, 213-222.
- Arık, R. S. (2019). Haksız yazarlık ve diğer etik ihlal türleri. K. Yılmaz ve R. S. Arık (Ed.). *Bilim ve Araştırma Etiği* içinde (s. 109-120). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aydın, İ., Demirkasımoğlu, N. ve Alkın, S. (2011). Türkiye'deki kamu üniversitelerinde görev yapmakta olan öğretim üyelerinin akademik etik ilkeleri benimseme ve bu ilkelere meslektaşlarının uyma düzeylerine ilişkin görüşleri. TÜBİTAK Projesi. Proje No: 109K594.
- Bryman, A. & Cramer, D. (2001). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for Windows*. Routledge.
- COPE Seminar 2021. Together shaping the future of publication ethics. Access: 20.12.2021. Available from: <https://publicationethics.org/events/cope-seminar-2021>
- Council of Science Editors. Authorship and Authorship Responsibilities. Access: 20.12.2021. Available from: <https://www.councilscienceeditors.org/resource-library/editorial-policies/white-paper-on-publication-ethics/2-2-authorship-and-authorship-responsibilities/>
- da Silva, J. A. T. ve Dobranszki, J. (2016). Multiple authorship in scientific manuscripts: Ethical challenges, ghost and guest/gift authorship, and the cultural/disciplinary perspective. *Science and Engineering Ethics*, 22(5), 1457-1472. <https://doi.org/10.1007/s11948-015-9716-3> PMID: 26507204.
- Elsevier Author Services, Gift authorship and ghost authorship. Access: 20.12.2021. Available from: <https://scientific-publishing.webshop.elsevier.com/publicationprocess/gift-authorship-ghost-authorship/>

- Erdem, R. (2006). Çok yazarlı bilimsel çalışmalarda yaşanan etik problemler. II. Uygulamalı Etik Kongresi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 18-20 Ekim 2006. Ankara.
- Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu-FSEK (1951). 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. Resmi Gazete. Tarih: 13/12/1951, Sayı: 7981. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf>.
- Filiz, M., Karagöz, Y., & Karaşin, Y. (2023a) Depreme Maruz Kalan Bireylerin Psikolojik Etkilerini Belirlemeye Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 236-250.
- Filiz, M., Karagöz, Y., & Karaşin, Y. (2023b). Sağlık Hizmetlerine Erişimin Seçmen Davranışı Üzerine Etkisinin Belirlenmesi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (34), 472-486.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics. *Journal of Marketing Research*, Vol. 18, 382-388
- Gökçay, B., & Arda, B. (2017). A Review of the Scientific Misconduct Inquiry Process, Ankara Chamber of Medicine, Turkey. *Science and engineering ethics*, 23, 1097-1112.
- Gureev VN, Lakizo IG, Mazov NA. Unethical Authorship in Scientific Publications (A Review of the Problem). *Sci. Tech. Inf. Proc.* 2019; 46, 219–232. <https://doi.org/10.3103/S0147688219040026>
- Haberal Can, İ. & Honca, M. (2023). Awareness of scientific publication ethics in higher education. *International Journal of Ethics Education*, 8(1), 67-84.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis: Pearson new international edition*. Essex: Pearson Education Limited,
- Hooper, D., Coughlan, J. & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *Electronic journal of business research methods*, 6(1), pp53-60
- Karagöz, Y. (2021). *SPSS ve AMOS uygulamalı nitel-nicel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği* (Güncellenmiş 3.Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karaşin, Y., & Karagöz, Y. (2023). Hekim Beyin Göçünü Etkileyen Faktörlerin Ölçek Geliştirme Yoluyla Belirlenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 26(4), 1083-1096.
- Karaşin, Y., Filiz, M., & Karagöz, Y. (2023a). Depreme Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(2), 548-561.
- Karaşin, Y., Karagöz, Y., & Aşçı, S. (2023b). Sağlık Çalışanları İçin Dijital Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (45), 838-865.
- Köksal, M. F. (2020). Bilim dünyamızın kanayan yarısında yeni icatlar veya adı konulmamış yayın etiği ihlalleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 209-218.
- Küpeli S. Sağlık bilimlerinde araştırma ve yayın etiği. *Cukurova Medical Journal*. 2019;44:232-240. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cumj/issue/42403/461293>
- Lissoni, F. ve Montobbio, F. (2015). Guest authors or ghost inventors? Inventorship and authorship attribution in academic science. *Evaluation Review*, 39(1), 19-45. doi:10.1177/0193841x13517234.
- MacCallum, R. C., Widaman, K. F., Preacher, K. J. ve Hong, S. (2001). Sample size in factor analysis: the role of model error. *Multivariate Behavioral Research*, 36(4), 611-637. https://doi.org/10.1207/S15327906MBR3604_06.
- Moots RJ, Wilson K, Silverman ED. Ghostbusting—Taking the sheet off the ghost Editorial/ReumatolClin. 2016;12(2):63–64.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw Hill.
- Parasuraman, S. (2020). Undeserved Authorships Problems in Scholarly Publications. *Journal of Young Pharmacists*, 12(1), 1.
- Picciariello, A., Dezi, A., & Altomare, D. F. (2023). Undeserved authorship in surgical research: an underestimated bias with potential side effects on academic careers. *Updates in Surgery*, 75(7), 1807-1810.
- Ruacan, Ş. (2009). Araştırma ve yayın etiği. Türk Anatomi ve Klinik Anatomi Derneği. www.anatomiderneği.org/belge/yayinetigi.ppt. İndirme Tarihi: 12.10.2012.
- Schumacher, R. E. & Lomax, R. G. (2010). *A beginners guide to structural equation modeling: SEM*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates
- Türkiye Bilimler Akademisi-TÜBA (2002). Bilimsel Araştırmada Etik ve Sorunları. Ankara: TÜBA Yayını.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu-TÜBİTAK (2018). TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği. Karar Tarihi: 07.11.2015. Karar No: 247 sayılı toplantı.
- Üniversitelerarası Kurul-ÜAK (2001). Etiğe aykırı davranışlar. İndirme Tarihi: 20.03.2003.
- Üniversitelerarası Kurul-ÜAK (2019). Üniversitelerarası Kurul Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi. Karar Tarihi: 19.12.2019. Karar No: 248 sayılı toplantı kararı.
- Yılmaz, K. (2012). Editörden: Etik dışı davranış olarak haksız yazarlık. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2). http://ebad-jesr.com/Vol2No1_Editorial.pdf.
- Yılmaz, K. (2024). Türkiye’de Yayınlanan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Konulu Makalelerin İncelenmesi (1993-2022). *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 86-100.
- Yılmaz, K., (2023). Bilimsel araştırmalarda haksız yazarlık ile ilgili nitel bir araştırma. *İş Ahlakı Dergisi*, 16 (1), ss. 102-136).
- Yördem Y, Şeker H. Yayın Etiği İhlalleri ve Yazarlık Hakkı Sorunları. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi* 2018; 2:33-48 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duamydad/issue/39831/472219>
- Yükseköğretim Kurulu-YÖK (2014). Yükseköğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri. Ankara: YÖK. <https://www.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/6/2015/01/etik-davran%C4%B1%C5%9F-ilkeleri.pdf> Erişim Tarihi: 25.02.2020.
- Yükseköğretim Kurulu-YÖK (2016a). Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Genel Kurul Kararları. Oturum Tarihi: 10.11.2016. Oturum No: 23. Karar No: 2016.23.497.
- Zauner H., Nogoy NA, Edmunds SC, Zhou H, Goodman L, Editorial: We need to talk about authorship, *GigaScience*, 2018; 7(12):1-4, <https://doi.org/10.1093/gigascience/giy122>

EKLER**Ek-1: Haksız Yazarlık Tutum Ölçeği**

Aşağıda yer alan ölçek 5'li likert (1:Kesinlikle Katılmıyorum,2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) şeklindedir. 5 alt boyut bulunmaktadır.

- 1- 1-7 nolu ifadeler olağan görme alt faktörünü,
- 2- 8-13 nolu ifadeler mecburiyet alt faktörünü,
- 3- 14-16 nolu ifadeler karşı çıkma alt faktörünü,
- 4- 17-19 nolu ifadeler cezai tutum alt faktörünü,
- 5- 20-22 nolu ifadeler algı alt faktörünü ifade etmektedir.

Çalışmadaki No	No	İfade	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
6	1	Daha fazla yayımla çıksın diye yayınlarıma katkısı olmayanları ekleyebilirim.					
7	2	Daha fazla yayımla çıksın diye başka yayınlara haksız yazar olarak eklenmeyi kabul edebilirim.					
5	3	Yayımla daha nitelikli bir dergide yayınlanması için katkısı olmayan birisini yazar olarak eklemekte sakınca görmüyorum.					
4	4	Yayımla daha hızlı kabul edilmesi için katkısı olmayan birisini yazar olarak ekleyebilirim.					
9	5	Akademik anlamda yükselmek için haksız yazarlığı kabul edebilirim.					
8	6	Haksız yazarlık akademik iş birliği şeklinde düşünülebilir.					
2	7	Sözümün geçtiği yerde ben de haksız yazar olarak yayınlara kendimi ekleyebilirim.					
13	8	İdari olarak yükselmek için yayımla katkısı bulunmayan birisini yazar olarak eklemekte zorunda kalıyorum.					
14	9	Statü olarak yükselmek için yayımla katkısı bulunmayan birisini istemesem de yazar olarak eklemek zorunda kalıyorum.					
11	10	Haksız yazarlığa ses çıkarmam durumunda mobbinge uğrayacağımı düşünüyorum.					
15	11	Yayımla daha nitelikli bir dergide yayınlanması için katkısı olmayan birisini yazar olarak eklemek zorunda kalıyorum.					
12	12	Her ne kadar haksız yazarlığı uygun bir davranış olarak görmesem de bu durumu görmezden gelmeye çalışırım.					

Çalışmadaki No	No	İfade	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
10	13	İş kaygımdan dolayı haksız yazarlığa ses çıkarmam.					
22	14	Haksız yazarlık emek sömürsüdür.					
21	15	Haksız yazarlığın hırsızlıktan bir farkı yoktur.					
20	16	Haksız yazarlar akademinin kanayan yarasıdır.					
26	17	Haksız olarak kendisini yayına ekleyen kişi en ağır cezayı almalıdır.					
27	18	Haksız yazarı ekleyen kişi de en ağır şekilde cezalandırılmalıdır.					
28	19	Haksız yazarlık yoluyla akademik unvan alan kişinin unvanı elinden alınmalıdır.					
17	20	Akademik yükselmenin hızlı olması adına haksız yazarlık yapıldığını düşünüyorum.					
16	21	Akademi camiasında idari amirler unvanlarını kullanarak kendilerini yayınlara eklettiğini düşünüyorum.					
18	22	Haksız yazarlık sadece Türkiye’de değil tüm dünyada yaygın bir durumdur.					

Ölçeğin Uygulanma Yönergesi

Ölçek 5’li likert esas alınarak geliştirilmiştir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe haksız yazarlığa karşı çıkıldığının ve tutumun katı olduğunu göstermektedir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek başka çalışmalar için başka yazarlar tarafından bu çalışma referans gösterilerek kullanılabilir.

Alt Boyutlar

Olağan Görme: Haksız yazarlığın akademi dünyasında olmasının doğal bir süreç olduğunu ve bunun kabul edildiğini ifade etmektedir.

Mecburiyet: Haksız yazarlığa mecbur kalınmasından dolayı yapıldığını ifade eden boyuttur. Akademideki çarpıklıklardan dolayı kişinin haksız yazarlığa göz yummasını ifade etmektedir.

Karşı Çıkma: Haksız yazarlık tutumlarına karşı olduğunu ifade eden ifadelerin toplandığı faktördür. Birey, haksız yazarlığı reddetmekte ve karşı olduğunu ifade etmektedir.

Cezai Tutum: Haksız yazarlığın şiddetle cezalandırılması ve ciddi suç olarak yaklaşılmasını ifade etmektedir.

Algı: Akademi dünyasında haksız yazarlığa ilişkin genel algının ne yönde olduğunu ifade eden alt faktördür.